

Jak jsme na tom s tolerancí?

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost 2005, v05-03</i>
<i>Otázky:</i>	<i>OV.19, OV.20</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>21. – 28. 3. 2005</i>
<i>Počet respondentů:</i>	<i>1067</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>kvótní výběr</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>27. dubna 2005</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Jedním z témat, jimž se věnoval březnový výzkum CVVM, byla problematika tolerance ve společnosti ve vztahu k určitým skupinám lidí. Respondenti byli požádáni, aby vybrali, které z takových skupin by nechtěli mít za sousedy.¹

Tabulka 1: Koho byste nechtěl za sousedy? (v %)

	3/2003	3/2005
těžké alkoholiky	86	87
lidi užívající drogy	85	87
lidi s kriminální minulostí	78	77
Romy	79	75
homosexuály	42	34
citově nevyrovnané lidi	36	32
lidi jiné barvy pleti	24	22
cizince žijící v ČR	31	21
politiky	16	17
bohaté lidi	16	16
mládež	8	9
chudé lidi	7	8
lidi s jiným náboženským přesvědčením	8	7
Židy	11	6
lidi s jiným politickým přesvědčením	6	4
staré lidi	6	3
invalidy	5	2

Dopočet do 100 % představuje podíl respondentů, kteří nevybrali příslušnou skupinu jako tu, kterou by nechtěli ve svém sousedství.

Z reakcí respondentů, které ukazuje tabulka 1, vyplynulo, že nejčastěji se lidé chtějí distancovat od alkoholiků (87 %) a narkomanů (87 %) a hned za těmito dvěma skupinami se podle frekvence odmítání umístili lidé s kriminální

¹ Otázka: „V seznamu, který držíte před sebou, jsou vypsány různé skupiny lidí. Můžete prosím vybrat všechny ty, které byste nechtěl za sousedy?“

minulostí (77 %) a také Romové (75 %). Tyto skupiny většina české veřejnosti považuje za problémové z hlediska soužití, a to se projevuje v otevřeně deklarované a výrazně většinové neochotě mít s nimi cokoli do činění. V případě Romů výsledek šetření odráží dlouhodobě problematické vztahy mezi romskou menšinou a většinovou společností. Ostatní skupiny, které byly předmětem našeho šetření, jsou více či méně výraznou většinou populace vnímány jako přijatelné. Nicméně třetina dotázaných vyjádřila svůj odstup ve vztahu k homosexuálům (34 %) nebo k citově nevyrovnaným lidem (32 %), přibližně pětina se přiznala, že by za sousedy nechtěla lidi s jinou barvou pleti (22 %) či cizince žijící v ČR (21 %), a asi jeden ze šesti dotázaných na „černou listinu“ zařadil také bohaté lidi (17 %) nebo politiky (16 %). Mládež (9 %), chudí (8 %), jinověrci (7 %), Židé (6 %), stoupenci jiných politických názorů (4 %), staří lidé (3 %) nebo zdravotně postižení (2 %) se mezi nevítanými sousedy ve výběru respondentů objevovali pouze řídce. Oproti roku 2003, kdy jsme dělali podobné šetření, se poměrně zřetelně snížil odmítavý postoj ve vztahu k cizincům žijícím v ČR (o 10 procentních bodů), statisticky významný pozitivní posun nastal i v případě homosexuálů (o 8 procentních bodů), Židů (o 5 procentních bodů), citově nevyrovnaných lidí a Romů (o 4 procentní body).

Dotázaní se dále vyjadřovali k toleranci celé společnosti vůči týmž skupinám obyvatel, jež v předchozím případě sami zvažovali jako své sousedy.²

Tabulka 2: Jsou podle Vás lidé v ČR tolerantní, snášenliví k těmto skupinám obyvatel? (v %)

	velmi tolerantní	spíše tolerantní	spíše netolerantní	velmi netolerantní	-/+
k Romům	11	25	41	20	61/36
k těžkým alkoholikům	5	29	41	19	60/34
k lidem užívajícím drogy	7	29	40	17	57/36
k lidem s kriminální minulostí	5	29	43	12	55/34
k homosexuálům	8	41	33	8	41/49
k lidem jiné barvy pleti	6	49	36	4	40/55
ke starým lidem	14	53	27	4	31/67
k bohatým lidem	13	46	27	4	31/59
k cizincům žijícím v ČR	10	52	25	4	29/62
k chudým lidem	11	53	25	4	29/64
k politikům	17	47	22	5	27/64
k citově nevyrovnaným lidem	5	47	23	2	25/52
k invalidům	20	55	20	2	22/75
k mládeži	17	61	16	2	18/78
k lidem s jiným politickým přesvědčením	16	61	13	1	14/77
k Židům	14	56	9	2	11/70
k lidem s jiným náboženským přesvědčením	23	63	9	1	10/86

Dopočet do 100 % v každém řádku představují odpovědi „neví“.

Jak ukazují výsledky zachycené v tabulce 2, více než polovina dotázaných soudí, že lidé u nás nejsou tolerantní ve vztahu k Romům, alkoholikům, narkomanům a těm, kdo mají za sebou kriminální minulost. Ve všech těchto případech se podíl respondentů, kteří vyjadřovali mínění, že společnost je vůči jmenovaným skupinám spíše či velmi netolerantní, pohyboval na hranici či těsně pod hranicí tří pětín, zatímco opačný názor sdílela vždy o málo více než třetina dotázaných.

² Otázka: „Jsou podle Vás lidé v České republice tolerantní, snášenliví k těmto skupinám obyvatel?“

V případě všech ostatních skupin už více či méně převládalo mínění, že lidé k nim přistupují spíše nebo velmi tolerantně. Okolo dvou pětín respondentů uvedlo, že lidé nejsou tolerantní vůči homosexuálům a jedincům jiné barvy pleti, tři z deseti dotázaných vyjádřili podobné mínění v případě starých či bohatých lidí nebo cizinců žijících v ČR, podle asi čtvrtiny účastníků výzkumu nejsou lidé u nás tolerantní vůči politikům a citově nevyrovnaným lidem. Necelá čtvrtina dotázaných vypověděla, že společnost je netolerantní vůči invalidům, o něco méně než pětina totéž uvedla ve spojitosti s mládeží, podle jednoho ze sedmi respondentů jsou lidé netolerantní vůči těm, kdo mají jiné politické přesvědčení, okolo jedné desetiny účastníků šetření pak soudí, že společnost není tolerantní vůči Židům a lidem jiné náboženské víry.

Tabulka 3: Jsou podle Vás lidé v ČR tolerantní, snášenliví k těmto skupinám obyvatel? (časová řada podílu kladných odpovědí v %)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2003	2005
k lidem s jiným náboženským přesvědčením	69	65	71	72	70	70	86	86
k mládeži	70	65	74	75	73	73	82	78
k lidem s jiným politickým přesvědčením	51	46	52	58	53	55	80	77
k Židům	*	*	*	*	*	*	76	70
ke starým lidem	62	63	64	68	63	67	82	67
k chudým lidem	62	58	60	62	59	58	74	64
k politikům	61	67	58	70	55	52	72	64
k cizincům žijícím v ČR	61	59	68	61	61	54	56	62
k bohatým lidem	41	40	49	44	43	40	62	59
k lidem jiné barvy pleti	42	37	49	49	50	43	52	55
k citově nevyrovnaným lidem	*	*	*	*	*	*	56	52
k homosexuálům	29	27	44	38	42	39	42	49
k Romům	13	16	27	30	28	24	21	36
k lidem užívajícím drogy	*	*	*	*	*	*	23	36
k lidem s kriminální minulostí	*	*	*	*	*	*	21	34
k těžkým alkoholikům	*	*	*	*	*	*	18	34

* Nezjišťováno.

Stejná otázka se v našich výzkumech objevuje opakovaně již od roku 1995, i když do roku 2000 v ní chyběly některé ze stávajících položek. Výsledky předchozích šetření, pokud jde o podíly těch, kdo soudili, že lidé v ČR jsou vůči příslušným skupinám tolerantní, ukazuje tabulka 3. Z ní vyplývá, že oproti poslednímu výzkumu z roku 2003 se poněkud zvýšil podíl těch, kdo vidí českou společnost jako tolerantní, v případě jejího vztahu k alkoholikům (+16 procentních bodů), Romům (+15), k lidem užívajícím drogy či majícím kriminální minulost (+13), k homosexuálům (+7) a k cizincům žijícím v ČR (+6). Naopak určitý pokles tohoto podílu oproti roku 2003 jsme zaznamenali ve vztahu ke starým lidem (-15), k chudým (-10), k politikům (-8), k Židům (-6), k mládeži a citově nevyrovnaným lidem (-4). Ostatní změny se pohybovaly v rámci výběrové statistické chyby.

Podrobnější analýza porovnávající odpovědi na obě uvedené otázky ukázala, že do představ o názorech veřejnosti respondenti z části projektovali své osobní postoje. Skupiny, které byly pro ně přijatelné, resp. nepřijatelné jako sousedé, často analogicky označovali jako ty, jež tolerují, resp. netolerují i ostatní lidé.